

Hardsyssel Historisk Samfund udsender med jævne mellemrum et elektronisk nyhedsbrev til vores medlemmer med stort og småt om arrangementer, hvad bestyrelsen har gang i, og hvad du som medlem kan forvente og glæde dig til.

En berigende dag om å og fjord

Tekst: Jon Høgh. - Fotos: Ove Nørholm.

Der var stort fremmøde til Hardsyssel Historisk Samfunds sommermøde den 10. juni på herregården Lønborggård ved Tarm. Her holdt historikeren, tidligere direktør for Ringkøbing-Skjern Museum, Kim Clausen, foredrag om emnet *"De lange linjer i historien om Skjern Å og den sydlige del af Ringkøbing Fjord"*. Der var knap 80 deltagere i mødet.

Efter velkomst ved medlem af Hardsyssel Historisk Samfunds bestyrelse, Ove Nørholm, Ikast, sang forsamlingen Thøger Larsens sommersang *"Danmark, nu blunder den lyse nat"*.

Skjern Å – en lille flod

Derpå tog Kim Clausen fat på et spændende powerpoint foredrag om Ringkøbing Fjord og den 94 km lange Skjern Å, som han ynder at kalde en lille flod, og som slet ikke for den ældste og ældre histories vedkommende er så nemt at researche i. Der findes nemlig kun få skriftlige kilder. Som eksempler nævnte foredragsholderen Rambusch: *"Studier over Ringkøbing Fjord"* og Bo Fritsbøger: *"Vandets Veje"*. Åen er kendt for sine laks, og retten til at fange dem har ofte givet problemer.

Som historiker kunne Kim Clausen ikke undlade at komme ind på, at der er fundet vikingebo-

Medlem af Hardsyssel Historisk Samfunds bestyrelse, Ove Nørholm, Ikast, bød velkommen til foreningens sommermøde.

Kim Clausen holdt et meget interessant powerpoint foredrag om *"de lange linjer i historien om Skjern Å og den sydlige del af Ringkøbing Fjord"*.

pladser langs åen og stammebåde, som sikkert er anvendt til både fiskeri og transport ad vandvejen. Han omtalte ligeledes oldtidsfund ved Lønborg, hvor der i en langt senere periode blev oprettet birketing, de unikke Dejbjerg-vogne og andre smedefund ved samme destination.

Meget tyder på, at Ringkøbing Fjord har været åben mod havet. Men en geologisk proces har i 1600-tallet skabt den som en lagune, hvor der i 1700-tallet var udsejling ved Nymindegab, og Værnet og Tipperne dannedes. Det betød jo en fuldstændig ændring af landskabets karakter. Et af de første menneske initiativtagne landvindingsprojekter går tilbage til omkring år 1800, hvor det var planlagt at grave en kanal fra Vesterhavet for derefter at afvande den sydlige del af fjorden. Projektet blev dog opgivet.

Hvor Omme Å og Skjern Å løber sammen, opførtes Lundenæs Slot. Borgbanken ses endnu, og et sted har der også været tingsted. Senere blev Lundenæs Len og det nordligere Bøvling Len tilsammen til Ringkøbing Amt.

De nutidige tiltag

I foredragets sidste afdeling redegjorde Kim Clausen for de mere nutidige tiltag. Overgangsstederne over Skjern Å med Petersminde, broerne ved Skjern, Lønborg og Borris Krog blev omtalt på en sådan måde – stillet over for den tidligere pramdrift – at tilhørerne fik en klar fornemmelse

Der var ca. 80 deltagere i sommermødet på Lønborggård.

Der blev lyttet intenst til Kim Clausens foredrag.

af, at samfærdslen var blevet meget lettere. I den forbindelse tjente også de nyere trækfærger, bl.a. den ved Provstgaards Hus, hvorfra der blev sejlet store mængder af hør fra Værnengene.

”Engen er agerens moster”

”Engen er agerens moster”, sagde Kim Clausen. Det skal forstås sådan, at store hedearealer efter Hedeselskabets oprettelse i 1866 ved gravning af kanaler, der forgrener sig i mange små render, blev inddraget til udvidelse af arealerne med agerjord.

Foredraget sluttede med en redegørelse af vandmøllernes betydning, både ved Classenborg og Bundsbæk, og fiskeriet af helt, sild, skaller, stør, sæler og østers i Ringkøbing Fjord og åen.

In natura ved Pumpestation Nord

Efter kaffebordet kørte de fleste af deltagerne i sommermødet under anførelse af Kim Clausen til Pumpestation Nord. Herfra havde vi udsigt til Lønborggård og meget af det in natura, som foredraget havde berettet om.

Ved Pumpestation Nord samledes deltagerne i Provstgaards jagtthytte, hvor guiden Georg Reenberg fortalte og guidede. Han brænder virkelig for stedet. Derfor blev det ved ham ganske unikt at besøge det afsides liggende smukke sted, der i den grad kan anbefales til søndagsudflugten.

Alle knap 80 deltagere i sommermødet havde en dejlig og berigende dag.

Efter sit foredrag førte Kim Clausen an til Pumpestation Nord. Her forklarer og viser han in natura en del af det, som foredraget handlede om.

Billedet er fra foreningens sommermøde, hvor der var besøg ved Pumpestation Nord ved Skjern Å.

Georg Reenberg brænder i den grad for Provstgaards Jagthytte og historien bag den. Han var en fortrinlig guide under besøget på stedet.

Niels Provstgaard (billedet) og hans bror, Søren Kristian Jensen, byggede Provstgaards Jagthytte ved Pumpestation Nord. Brødrene levede af naturen omkring hytten. De var på mange måder foregangsmænd og fik telefon som nogle af de første i området, fordi de havde brug for at kende priser på skind og fisk, inden de solgte dem. Læs og se mere om stedet på www.ringkøbingfjorddmuseerne.dk under "Provstgaards Jagthytte".

Fokus på Gudum Sognearkiv

Hardsyssel Historisk Samfund er i vores nyhedsbreve i gang med en serie af portrætartikler om og med de lokalhistoriske arkiver i foreningens område. Næste gang besøger vi Gudum Sognearkiv i Lemvig Kommune. Det kan du læse om i vores næste nyhedsbrev.

På www.gudumsognearkiv.dk kan du også læse om arkivet. På arkivets hjemmeside kan du bl.a. læse følgende appetitvækker om Gudum Sogn:

"Gudum Sogn er i udstrækning stort. Det er præget af et meget varieret landskab, formet af sidste istid, med bakker og dale, samt den vidtstrakte hedeslette, gennemskåret af dybe smeltevandsdale.

Ved Limfjorden i den nordlige del af sognet er der højtliggende jorde omkring Råbjerg og Viumhøje. Herfra skråner landskabet mod syd mod Klosterhedens sandflade. Gennem sognet løber Klostermølle Å, som fra gammel tid gav grundlag for Klostermølle og Åmølle.

Sognet er præget af historie og kultur. Kort nævnt: Kirke, kloster, landbohistorie, folkelige vækkelser og brydninger mellem dem. Stedet må have været et knudepunkt for ældgamme gudedyrkelse. Gudum betyder "gudernes sted" – og Vium er udtryk for et sted for religiøse ceremonier".

God sommer – og de næste arrangementer

Hardsyssel Historisk Samfund ønsker hermed alle vores medlemmer en god sommer. Og glæd dig til vores næste arrangementer. De er:

* **Historiens Dag 2023.** Historiens Dag lørdag den 28. oktober kl. 14-17 holdes i Skærum Mølle ved Vemb. Her vil tidligere museumsinspektør på Holstebro Museum, Esben Graugaard, holde foredrag om Villemoes-slægten. Efterfølgende vil 2023-udgaven af Hardsyssels Årbog blive præsenteret, og deltagerne i mødet kan få et eksemplar af årbogen med sig hjem.

* **Årsmødet 2024.** Foreningens årsmøde i 2024 holdes lørdag den 9. marts kl. 14-17 i Vedersø Kulturcenter. Her vil den kendte lokalhistoriker, Jon Høgh, Ulfborg, holde foredrag om Kaj Munk og Kaj Munks fætter, digteren Nis Petersen. I forbindelse med årsmødet holdes foreningens generalforsamling.

Sæt allerede nu **X** i kalenderen for de to arrangementer.